

ДО ПИТАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ВИХІДНОЇ МОДЕЛІ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ ЄС У ПЕРЕКЛАДІ ОФІЦІЙНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ МОВАМИ ЄС

Стаття присвячена дослідженню специфіки перекладу законодавчих актів ЄС в контексті необхідності збереження моделі оригінала при перекладі різними цільовими мовами.

Ключові слова: переклад юридичних текстів, модель та структура законодавчих актів ЄС.

Статья посвящена исследованию специфики перевода законодательных актов ЕС в контексте необходимости сохранения модели оригинала при переводе разными целевыми языками.

Ключевые слова: перевод юридических текстов, модель и структура законодательных актов ЕС при переводе.

This article is aimed to explore the specific of legal translation by example on translation of EU legislative acts from the position of necessity to preserve the model of original by translation into different target languages.

Key words: translation of legal texts, model and structure by translation of EU legislative acts.

Переклад юридичних текстів не втрачає своєї актуальності на всіх етапах існування людської цивілізації і слугує сьогодні об'єктом досліджень таких відомих науковців та перекладознавців як П. Сандріні, Д. Мадсен, С. Шарчевич, А.-Л. К'яер, Д. Цао, В. І. Карабана, О. А. Шаблій та інших [1: 21]. Проте поза увагою сучасних перекладознавчих розвідок і досі залишається визначення засад перекладу законодавчих актів ЄС (далі ЗА ЄС), зокрема, аналіз особливостей відтворення моделі оригіналу певного жанру ЗА ЄС під час перекладу офіційними та регіональними мовами ЄС.

Мета цієї роботи — з'ясувати характерні ознаки структури того чи іншого жанру юридичних текстів ЄС крізь призму перекладу юри-

дичної інформації різними цільовими мовами (далі ЦМ). Визначена мета передбачає розв'язання таких *завдань* — дослідити особливості будови ЗА ЄС, укладених офіційними мовами ЄС; визначити специфіку відтворення складових моделей ЗА ЄС у перекладі як офіційними, так і неофіційними мовами.

Об'єктом дослідження виступають німецькомовні та англомовні версії ЗА ЄС [2–5], їхні офіційні [6] й авторські переклади українською мовою (вихідними текстами слугували ЗА ЄС, укладені англійською, французькою, німецькою та польською мовами). *Предмет дослідження* становлять композиційно-структурні особливості перекладу ЗА ЄС.

Актуальність даної розвідки зумовлена тим, що перекладач мусить добре орієнтуватись у структуруванні моделей та у формулюванні складових частин законодавчих текстів ЄС, переклад яких здійснює, оскільки такі знання сприяють адекватному відтворенню текстів своєї рідної наднаціональної системи права, з власною правовою та мовною культурою. Крім цього, вивчення особливостей будови ЗА ЄС з позиції перекладознавства, лінгвістики, компаративістики та юридичної техніки сприяє стрункості, шаблонності, транспарентному викладу юридичного змісту автентичних текстів.

Під час перекладу юридичного тексту має бути максимально відтворено не тільки смисл та зміст оригіналу, а й структуру вихідної моделі законодавчого тексту і його стиль [7: 16]. ЗА ЄС повинен сприйматися перекладачем як система відносин ієрархічно залежних одиниць. Композиційна основа структури ЗА ЄС різних жанрів виглядає так:

1. **жанр акта** (Закон, договір, консолідована версія договору, протокол, регламент тощо);

2. **повна назва акта** — є офіційною частиною юридичного документа. Вона повинна бути лаконічною і визначати предмет правового регулювання;

3. **скорочена назва акта** слугує його *інформаційним номером* і містить дату прийняття та код (у дужках), наприклад: (2010 / С 84 / 01);

4. **вступна частина** — *преамбула* (посилання, декларативна частина) ЗА ЄС є його невід'ємною частиною, дає стислу інформацію про необхідність та мету прийняття акта, передує викладу норм акта і є вступом чи вступною частиною нормативного акта, яка підводить фахівця до розуміння подальшого викладу цього акта;

5. **основна частина**, яка, залежно від форми та обсягів акта, розбивається на *частини, розділи, підрозділи, секції, глави, статті, пункти, підпункти*. Зазначені структурні одиниці законодавчого акта містять завершені нормативні положення, мають порядковий номер та назву, яка відображає їхній зміст. Вони можуть складатися з кількох частин, які уточнюють і конкретизують у логічно завершеному вигляді викладені в них приписи.

6. **Заклучна частина** — *прикінцеві положення* містять норми, які вказують на набуття законодавчим актом чинності: дату ухвалення законодавчого акта, посаду, прізвище та ім'я повноважних посадових осіб, які скріпили акт підписом.

7. **Додатки** (якщо вони є);

8. **Протоколи**;

9. **Декларації**.

Чіткість композиційної структури законодавчих актів ЄС на прикладі **Договору про заснування спільноти з атомної енергії**, укладеного німецькою [5], англійською [2] та українською мовами продемонстровано у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура Договору про заснування спільноти з атомної енергії

мова №	DE	EN	UA
1., 2.	KONSOLIDIERTE FASSUNG DES VERTRAGS ZUR GRÜNDUNG DER EUROPÄISCHEN ATOMGEMEINSCHAFT	CONSOLIDATED VERSION OF THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN ATOMIC ENERGY COMMUNITY	КОНСОЛІДОВАНА ВЕРСІЯ ДОГОВОРУ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ З АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ
3.	(2010/C 84/01)	(2010/C 84/01)	(2010/C 84/01)
4.	PRÄAMBEL <i>Mitgliedstaaten der Europäischen Atomgemeinschaft ...</i>	Preamble members of the European Atomic Energy Community	ПРЕАМБУЛА держави-члени спільноти з атомної енергії
	IN DEM BEWUSSTSEIN, ...	RECOGNISING ...	усвідомлюючи, ...
	IN DER ÜBERZEUGUNG, ...	CONVINCED ...	переконані, ...
	ENTSCHLOSSEN, ...	RESOLVED ...	рішучі, ...

МОВА №	DE	EN	UA
	IN DEM BESTREBEN, ...	ANXIOUS ...	натхнені наміром, ...
	IN DEM WUNSCH, ...	DESIRING ...	бажаючи, ...
	HABEN BESCHLOSSEN, ...	HAVE DECIDED ...	вирішили ...
5.	TITEL I ... <i>Artikel № ...</i> TITEL II KAPITEL 1 KAPITEL 2 Abschnitt 1 Abschnitt 2 KAPITEL 3–4 Abschnitt 1–6 KAPITEL 7–10 TITEL III-VI	TITLE I <i>Article № ...</i> TITLE II CHAPTER 1 CHAPTER 2 Section 1 Section 2 CHAPTER 3–4 Section 1–6 CHAPTER 7–10 TITLE III-VI	Частина I <i>Стаття №</i> ЧАСТИНА II РОЗДІЛ 1 РОЗДІЛ 2 Підрозділ 1 Підрозділ 2 РОЗДІЛ 3–4 Підрозділ 1–6 РОЗДІЛ 7–10 ЧАСТИНА III-VI
6.	TITEL VII SCHLUSSBESTIMMUNGEN	TITLE VII FINAL PROVISIONS	ЧАСТИНА VII Прикінцеві положення
7.	<i>Artikel №</i> ANHÄNGE ANHANG I-IV	<i>Article №</i> ANNEXES ANNEX 1-IV	<i>Стаття №</i> ДОДАТКИ ДОДАТОК I-IV
8.	PROTOKOLLE PROTOKOLL	PROTOCOLS PROTOCOL	ПРОТОКОЛИ ПРОТОКОЛ №

Наведений приклад унаочнює, що для адекватного відтворення структури ЗА ЄС перекладач повинен послуговуватися стандартизованими відповідниками як для позначення композиційних одиниць, так і у перекладі канцеляризмів, усталених словосполучень, зокрема, у преамбулах та прикінцевих положеннях, що полегшить його роботу та покращить якість перекладу.

Як зазначалося вище, частини, розділи, підрозділи мають назви та складаються з пронумерованих статей, які можуть містити пункти та підпункти. Пункт позначається арабською цифрою. За необхідності перерахування всередині пункту він може мати підпункти, які починаються з абзацу з маленьких латинських літер у круглих дужках, наприклад:

Таблиця 2

Структура підпунктів установчих договорів ЄС

Варіанти	1	2	3
	Стаття 1	Стаття 12	Стаття 15 (a)
	1. ...	(a) ...	1. ...
	2. ...	(b) ...	(a) ...

Літерні позначення статей законодавчого акта відтворюються в перекладі ЦМ так само латиницею. Подібна структура притаманна всім договорам ЄС, багато з них містять *протоколи*, які розташовані після прикінцевих положень, наприклад:

Таблиця 3

Композиційна структура протоколів ЄС

Мова	DE	EN	UA
	PROTOKOLL № <i>Benennung</i>	PROTOCOL (№) <i>Name</i>	ПРОТОКОЛ (№) назва
	PRÄAMBEL <i>Die Vertreter der Re- gierungen der Mitglied- staaten ...</i>	PREAMBLE <i>The representatives of the governments of the member states ...</i>	ПРЕАМБУЛА <i>Представники урядів держав-членів ...</i>
	GESTÜTZT AUF, ... EINGEDENK UND IN BESTÄTIGUNG, ...	HAVING REGARD TO ... RECALLING AND CONFIRMING ...	СПИРАЮЧИСЬ НА ... пам'ятаючи та під- тверджуючи ...
	SIND ÜBER FOL- GENDE Bestimmun- gen ÜBEREINGE- KOMMEN	HAVE AGREED UPON the following provisions	ДОМОВИЛИСЬ ПРО такі положення
	<i>Einziges Artikel</i> (a) (b) або Artikel № (a) (b)	<i>Sole Article</i> (a) (b) або Article № (a) (b)	<i>Єдина стаття</i> (a) (b) або Стаття № (a) (b)
	або KAPITEL I назва Artikel № назва KAPITEL II Artikel 2 (a)	або CHAPTER I назва Article № назва CHAPTER II Article 2 (a)	або РОЗДІЛ I назва Стаття № назва РОЗДІЛ II Стаття 2 (a)

Схематично структуру законодавчого акта ЄС, на прикладі *регламенту Європейської Комісії*, проілюстровано рисунком 1.

Важливим елементом законодавчого акта ЄС є його *інформаційний номер (скорочена назва)*, який стоїть під повною назвою правового акта у круглих дужках і представлений *цифровим кодом та скороченням літерного позначення* — номенклатурною одиницею. Інформаційний номер допомагає визначити приналежність юридичних текстів ЄС до джерел європейського права та з'ясувати тип правового акта. Сферу застосування юридичних текстів визначають цифрові коди, закріплені за відповідними галузевими секторами. Вказані положення відображено у таблицях 4 та 5.

Таблиця 4

Кодове та літерне позначення статусу й типу юридичного тексту

Цифровий код → статус юридичного тексту ЄС (джерела права ЄС)	
Сектор 0	Консолідовані версії текстів
Сектор 1	Установчі договори Європейського Союзу, доповнення до них та договори щодо їх змін (первинне право)
Сектор 2	Акти, що регулюють міжнародні відносини ЄС та держав-членів
Сектор 3	Документи похідного права Євросоюзу

Таким чином, номенклатурне позначення “**jrc31993R2454-de.xml**” ми розшифруємо так: **JRC** (Офіційний вісник ЄС), **3** (сектор 3 — документи похідного права Євросоюзу), **1993** (рік укладання), **R** — регламент (тип юридичного тексту), **2454** (№ правового акта), **de.xml** — укладено / перекладено німецькою мовою.

В Офіційному віснику ЄС розрізняють три серії документів:

- *Серія L: законодавчі акти та правові приписи (Rechtsvorschriften)*,
- *Серія C: повідомлення та оголошення* про (не/)опубліковані правові акти тощо (*Mitteilungen und Bekanntmachungen*),
- *Серія S: доповнення до офіційного бюлетеню ЄС* — договори, тендери, програми тощо, які представлені як додаток (*Supplement zum Amtsblatt der Europäischen Union*).

На практиці інформаційний номер може виглядати так: **(98/C 45/01)**, де перші цифри цього номера **98** — *рік публікації*; **C 45** — *номер офіційного бюлетеня*; двозначний номер **01** — *місце розташування документа*. Можливі також інші варіанти номенклатурних позначень із застосуванням скорочених назв відповідних європейських інстанцій.

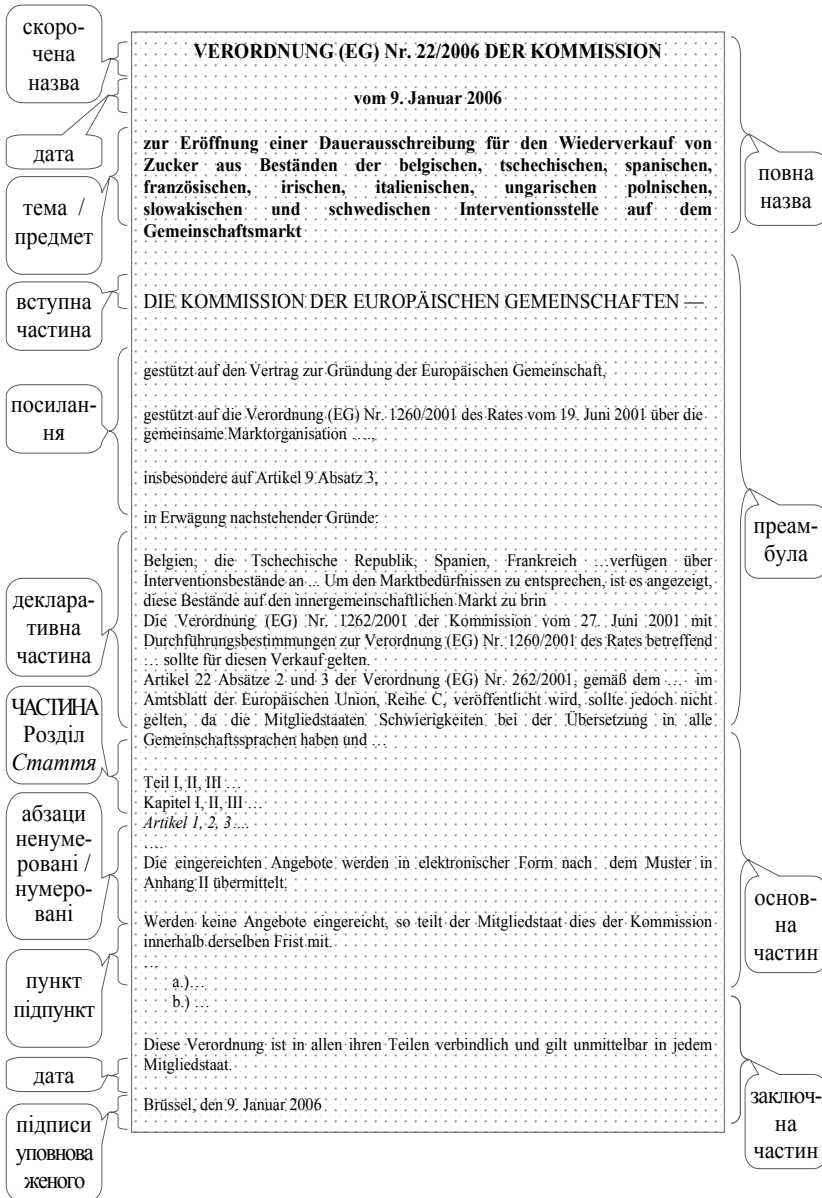

Рис. 1. Структура регламенту Європейської Комісії

Типи юридичних текстів ЄС та їхні літерні скорочення

мова скороч.	DE	EN	UA
A	Abkommen	Agreement	Угоди
B	Haushalt	Budget	Бюджет
C	Beschlüsse	Declaration	Декларації
D J M	Entscheidungen	Decision	Рішення
E	Gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik	Foreign affairs and Security policy	Спільна зовнішня та безпекова політика
F	Justiz und Inneres (JI)	Justice and home affairs (JHA)	Юстиція та внутрішні справи
G	Entschließungen	Resolution	Резолюції
H K	Empfehlungen	Recommendation	Рекомендації
L	Richtlinien	Directive	Директиви
P	Protokoll	Protocol	Протокол
O	Leitlinien	Guidelines	Настанови
Q	Interne Rechtsakte	Interlegal acts	Правові акти внутрішнього інституційного призначення
R	Verordnungen	Regulation	Регламенти
S	Erklärungen	Statement	Заява

Таким чином, ЗА ЄС формалізовані та набагато спрощені у порівнянні з національними юридичними текстами і відповідають єдиному спільному стандарту (так званому прототипу) незалежно від мови, якою перекладаються. Обізнаність у структурному членуванні ЗА ЄС та знання особливостей його моделей є однією з вимог у перекладі юридичних текстів і належать до компетенції перекладача.

Результати проведеного дослідження дозволяють дійти *висновків*, що кожен жанр ЗА ЄС відзначається певними специфічними ознаками, зокрема технікою укладання, своєрідною композицією, проте їх усіх об'єднує чітка структура, що характеризується наявністю *вступної, основної та заключної частини*, а також їхнім подальшим поділом на частини, розділи, підрозділи, секції, статті, абзаци, пункти, підпункти тощо.

Стрункість структури законодавчих актів ЄС забезпечують також мовні штампи та канцеляризми, характерні для мови законів, особливості відтворення яких визначають подальші вектори наукових досліджень зазначеної проблематики.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України: Дис... канд. філол. наук : 10.02.16 / Д. С. Касяненко. — К., 2011. — 258 с.
2. Consolidated versions of the Treaty establishing the European Atomic Energy Community (2010/C 84/01) [Електронний ресурс] // Official Journal of the European Union. — 2010. — 112 р. — Режим доступу : http://europa.eu/abc/treaties/index_en.htm
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union (2010/C 83/01) [Електронний ресурс] // Official Journal of the European Union. — 2010. — 408 р. — Режим доступу : http://europa.eu/abc/treaties/index_en.htm
4. Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union (2010/C 83) [Електронний ресурс] / Amtsblatt der Europäischen Union. — 2010. — 408 S. — Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:DE:PDF>
5. Konsolidierte Fassung des Vertrags zur Gründung der Europäischen Atomgemeinschaft (2010 / C 84 / 01) [Електронний ресурс] / Amtsblatt der Europäischen Union. — 2010. — 116 S. — Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:084:SOM:DE:HTML>
6. Консолідовані версії договорів про Європейський Союз і про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01). — офіційний переклад [Електронний ресурс] / Міністерство юстиції України ; Державний департамент з питань адаптації законодавства. — 2010. — 403 с. — Режим доступу : <http://eurodocs.sdla.gov.ua/DocumentViewLast/tabid/30/ctl/Edit/mid/31/ID/10007492/Lang/Default.aspx>
7. Латышев Л. К. Технология перевода : учеб. пособие по подготовке переводчиков (с нем. языком). / Л. К. Латышев. — М. : НВИ-ТЕЗАУРУС, 2000. — 280 с.